

AKO NA ZMIERNENIE KONFLIKTOV PRI VYUŽÍVANÍ PRODUKCIE DREVA V CHRÁNENÝCH ÚZEMIACH SLOVENSKA?

HOW TO MITIGATE A CONFLICT MANAGEMENT OF THE WOOD PRODUCTION IN THE PROTECTED AREAS OF SLOVAKIA?

ZUZANA SARVAŠOVÁ¹⁾ ✉ - MARTINA ŠTĚRBOVÁ^{1,2)} - LADISLAV KULLA¹⁾

¹⁾Národné lesnícke centrum - Lesnícky výskumný ústav, Odbor lesníckej politiky, ekonomiky a manažmentu lesa, T. G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen, Slovak Republic

²⁾Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra ekonomiky a riadenia lesného hospodárstva, T. G. Masaryka 24, 960 53 Zvolen, Slovak Republic

✉ e-mail: zuzana.sarvasova@nlcsk.org

ABSTRACT

Nature conservation policy is restricting the active forest management in protected areas. This paper describes current issues related to the forestry in the protected areas of the Slovak Republic. Major conflicts follow from different approaches to the forest management, biodiversity protection, ecosystem services, and property rights. Specific disputes can be resolved, but these political conflicts are complex and permanent, linked to social, cultural, economic and scientific aspects. Based on the theory, for those cases the “conflict management” approach is used for the mitigation of unwanted consequences. Based on analysis of policy instruments from Slovakia and approaches implemented in other European countries, an alternative conceptual model of policy instruments was proposed to mitigate wood production and nature conservation conflicts. The intention of the model is to unlock the potential of forests in protected areas within the goals of the green economy.

For more information see Summary at the end of the article.

Kľúčové slová: lesníctvo; ochrana prírody; riadenie konfliktov; politické nástroje; koncepčný model

Key words: forestry; nature conservation; conflict management; policy instruments; conceptual model

ÚVOD

Ponuka a dopyt po rôznych ekosystémových službách v lesnom prostredí prináša strety záujmov rôznych skupín užívateľov. Najmarkantnejším je tlak na drevoprodukčnú funkciu lesných ekosystémov (vrátane produkcie biomasy na energetické účely) a konflikt s jej využívaním prejavujúci sa osobitne v chránených územiach (CHÚ). Záujem ochrany prírody (OP) o lesy na Slovensku vyplýva najmä zo skutočnosti, že lesy sú považované za ekosystémy prírode blízke, schopné samostatného vývoja k divočine a nevyžadujú si teda podľa OP zásah hospodára, preto uprednostňuje OP tzv. bezzásahový režim. Slovensko má vysoký podiel výmery CHÚ v porovnaní s inými krajinami (SARVAŠOVÁ et al. 2017). V národnej sústave CHÚ (9 národných parkov a ich ochranných pásiem, 14 chránených krajinných oblastí,

703 maloplošných CHÚ) sa nachádza 40 % lesov Slovenska. V európskej sústave NATURA 2000 sa v územiach európskeho významu nachádza 25,5 % a v chránených vtáčích územiach 43 % lesov Slovenska. Po vzájomnom prekryve oboch kategórií je v sieti NATURA 2000 takmer 49 % slovenských lesov (ZELENÁ SPRÁVA 2019). Navyše, národná sústava CHÚ a sústava NATURA 2000 sa miestami prekrývajú aj s územiami chránenými na základe ďalších medzinárodných záväzkov Slovenska, napr. biosférické rezervácie UNESCO – MaB, Ramsarské lokality a lokalitami prírodného dedičstva UNESCO. Celkovo lesné ekosystémy predstavujú viac než 63 % z výmery CHÚ s druhým až piatym stupňom ochrany prírody (SOP) podľa Zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. Jednotlivé lesnícke činnosti sú podľa SOP regulované orgánmi OP (tab. 1). Obmedzenia pre nižší stupeň platia automaticky aj pre vyššie SOP.

Porovnaním hlavných úloh, postojov a presvedčení lesného hospodárstva (LH) a OP, ako aj spôsobu ich zabezpečovania dospejeme k záveru, že medzi nimi existujú podstatné rozdiely v hodnotových systémoch (ŠÁLKA 2008). Tieto rozdiely vedú ku konfliktom vo využívaní lesov v CHÚ, nie len na Slovensku (KONŇPKA 2008; MORAVČÍK 2012; SARVAŠOVÁ et al. 2013; BEZÁK et al. 2017; ŠTĚRBOVÁ, SARVAŠOVÁ 2018), ale aj v iných krajinách Európy (BERGSENG, VATN 2009; WINKEL, SOTIROV 2011; SPIELMANN et al. 2013; SCHULZ et al 2014; ANDRICI et al. 2017).

Z hľadiska analýzy produkčného potenciálu lesov v CHÚ Slovenska je zaujímavá využiteľná zásoba dreva, ktorá predstavuje ekonomický potenciál v:

1. hospodárskych lesoch,
2. lesoch osobitného určenia s výnimkou prísnych rezervácií s bezzásahovým režimom (5. SOP), a ochranných pásiem vodných zdrojov I. stupňa,
3. ochranných lesoch s výnimkou kosodreviny, pásma pod hornou hranicou lesa a lesov na mimoriadne nepriaznivých stanovištiach.

Celková využiteľná zásoba dreva v 2. a vyšších SOP predstavuje 185,5 mil. m³, z čoho je najväčší podiel v kategórii hospodárskych lesov 140,8 mil. m³, v ochranných 26,6 mil. m³ a v kategórii lesov osobitného určenia 18,1 mil. m³ dreva. Podľa stanovených kritérií je využiteľných až 80 % zásoby dreva lesov osobitného určenia a 51 % celkovej zásoby dreva ochranných lesov nachádzajúcich sa v územiach s 2. a vyšším SOP.

Nevyužívanie tohto potenciálu LH z dôvodu obmedzení OP vedie ku konfliktu. Konflikt je definovaný ako prejav zápasu medzi dvoma, resp. viacerými vzájomne závislými stranami, ktoré vnímajú ciele druhej strany ako nekompatibilné so svojimi vlastnými cieľmi, zdroje ako nedostatkový tovar a seba navzájom ako sokov rušiacich sa pri dosiahnutí vlastných cieľov (KUSÁ 2006). Obe skupiny aktérov sa snažia presadiť svoje záujmy cez verejnú politiku (SCHÄFFERS 1998; KROTT 2001; GLÜCK 2002). V rámci presadzovania jednotlivých záujmov LH a OP pritom existuje snaha o identifikáciu hlavných konfliktov a pokus o ich vyriešenie k spokojnosti oboch strán. Cieľom prekladaného príspevku je návrh koncepčného modelu manažmentu konfliktov medzi záujmovými skupinami LH a OP prostredníctvom

využitia teórie konfliktov. Autori pre návrh vhodného politického mixu nástrojov analyzujú príklady fungujúceho zmiernenia konfliktov záujmových skupín LH a OP v CHÚ zo zahraničia.

MATERIÁL A METODIKA

Teóriou konfliktov sa zaoberá mnoho autorov. Nie všetky konfliktne situácie sa dajú vyriešiť tak, že sa dosiahne dohoda, ukončujúca nezlučiteľnosti, ktoré ho spôsobili. Komplexné konflikty sú zložité a trvalé, často spojené so spoločenskými, kultúrnymi, ekonomickými a vedeckými aspektmi, ako je to aj v prípade LH a OP. WALKER, DANIELS (1997) konštatujú, že aj zložité konflikty v súvislosti s prírodnými zdrojmi sa dajú vhodne riešiť prostredníctvom tzv. manažmentu konfliktov.

Akákoľvek konfliktná situácia zahŕňa vecné, procedurálne a vzťahové dimenzie, v takzvanom progresívnom trojuholníku (WALKER, DANIELS 1997). Progresívny trojuholník pre riadenie konfliktov môže slúžiť ako základný model na pochopenie povahy konfliktnej situácie. V rámci jej troch dimenzií je možné preskúmať a hodnotiť ďalšie prvky konfliktu, ako sú vzájomná závislosť, úlohy, ciele, problémy a zdroje nekompatibility. Konflikt sa dá riešiť prostredníctvom ktorejkoľvek z troch dimenzií. Identifikácia konfliktov medzi záujmovými skupinami LH a OP je základným krokom pri návrhu koncepčného modelu politických nástrojov na zmiernenie týchto konfliktov.

Identifikácia konfliktov bola založená na obsahovej analýze dokumentov. Metóda analýza dokumentov je založená na porozumení a interpretácii dokumentov s dôrazom na individuálne skúsenosti a postrehy výskumníka. To na jednej strane umožňuje ísť hlboko do sociálnej alebo psychologickéj podstaty dokumentu, na druhej strane však to nesie možnosť značného subjektívneho skreslenia. Rovnako ako iné analytické metódy v kvalitatívnom výskume, analýza dokumentov vyžaduje, aby boli údaje preskúmané a interpretované s cieľom získať zmysel, získať pochopenie a rozvíjať empirické poznatky (CORBIN, STRAUSS 2008). Návrh modelu je metodologicky postavený na progresívnom trojuholníku teórie konfliktov (WALKER, DANIELS 1997).

Tab. 1.

Obmedzenia LH podľa SOP
Restrictions for forestry (LH) according to degree of nature protection (SOP)

SOP	Zákaz využívania lesa	Vyžaduje sa súhlas orgánov ochrany prírody
1		Výsadba drevín neuvedených v Pláne starostlivosti o les
2		Výstavba lesných ciest a zväžnic, Aplikácia pesticídov a hnojív na ploche väčšej ako 2 ha
3	Výsadba introdukovaných drevín	Aplikácia pesticídov a hnojív (bez ohľadu na výmeru)
4	Ťažba drevnej hmoty holorubným spôsobom, Aplikácia chemických látok a hnojív	Umiestnenie stavby (týka sa napr. aj mostov cez potoky, ciest a skladov a oporných múrov)
5	Akékoľvek zasahovanie do lesného porastu, Výstavba lesných ciest a zväžnic	

SOP	Forest use prohibitions	Request an approval from nature conservation authorities
1		Planting of trees not included in the Forest Management Plan
2		Construction of forest roads, Application of pesticides and fertilizers over an area of more than 2 ha
3	Planting of introduced tree species	Application of pesticides and fertilizers (irrespective of area)
4	Clear cut logging Application of pesticides and fertilizers	Location of the construction (also applies to bridges over streams, roads and warehouses and the retaining walls)
5	Any interference with the forest, Construction of forest and logging roads	

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Konflikty vyplývajúce z využívania drevoprodukčnej funkcie lesov v CHÚ

Hlavný konflikt LH a OP vyplýva zo základných hodnotových priorít, kým LH presadzuje antropocentrický prístup pri využívaní lesných ekosystémov človekom, OP vychádza z biocentrického prístupu zameraného na ekologickú integritu všetkých druhov (DOBŠINSKÁ, ŠÁLKA 2009). Rozdielne prístupy presadzujú zástupcovia aktérov LH a OP k otázkam obhospodarovania lesov, ochrany biodiverzity, ekosystémovým službám lesov a k vlastníckym právam (tab. 2).

Existujúce limity alebo bariéry pre využívanie produkčného potenciálu lesov v CHÚ Slovenska sú dôsledkom, respektíve výslednicou legislatívnych, produkčných, environmentálnych, technických a sociálnych podmienok. Ich spoločný účinok vedie k zmene hospodárenia, čo môže okrem iného viesť aj k zanedbávaniu opatrení zameraných na podporu odolnostného potenciálu a ekologickej stability lesov, nevyhnutných okrem produkčných aj pre plnenie ekologických a sociálnych funkcií lesov, najmä v súvislosti s cieľmi zelenej ekonomiky.

Konflikty vyplývajúce z rôznych predstáv aktérov v rámci sektora LH a zástupcov ekologických záujmov rieši štát opatreniami verejnej politiky. Využíva na to mix politických nástrojov, založených na donútení (regulatívne ustanovenia zákonov), informáciách (poradenstvo, plány manažmentu CHÚ, programy starostlivosti o lesy), finančných pro-

striedkoch (dane, poplatky, odvody, subvencie) a dobrovoľných záväzkoch (dobrovoľnícke aktivity, regionálne značky, certifikácia) (ŠÁLKA et al. 2017).

Vyváženie vzťahov LH a OP s cieľom zachovať záujem jednotlivých aktérov a ich koalícií je významným problémom súčasného smerovania LH v celosvetovom aj európskom priestore. Na základe analýzy príkladov zo zahraničia (tab. 3) sme vybrali informácie o politických nástrojoch, ktoré pomáhajú zmierniť konflikty LH a OP v CHÚ. Možnosť preniesť a aplikovať nástroje uplatňované v zahraničí nie je zárukou riešenia konfliktov LH a OP, ale môže poslúžiť ako inšpirácia pre riešenia s cieľom, aby stretý záujmov neboli deštruktívne pre lesné ekosystémy ani pre spoločnosť.

Koncepčný model využitia politických nástrojov na zmiernenie konfliktov LH a OP

Keďže konflikt LH a OP pri využívaní drevoprodukčnej funkcie lesov v CHÚ je objektívny a trvalý, hlavným cieľom nie je jeho vyriešenie, ale aspoň zmiernovanie mixom politických nástrojov a opatrení zameraných na úpravu vzťahov a nastavenie procesov. Dobré zvládnutie znamená, že konfliktná situácia a špecifické námietky, ktoré z nej vyplývajú, nebudú mať ničivé dopady. Základom sú dobré, kvalitné, pravdivé informácie a argumenty a vhodná forma sprostredkovania s využitím prirodzených partnerstiev pre zvýšenie podpory a akceptácie spoločnosťou. Hodnotením jednotlivých dimenzií progresívneho trojuholníka manažmentu konfliktov, sme dospeli k záveru, že zmier-

Tab. 2.

Podstata konfliktu vychádza z rôznych prístupov záujmových skupín LH a OP v CHÚ

Nature of the conflict is based on different approaches of forestry (LH) and nature conservation (OP) interest groups in protected areas

Podstata konfliktu	Prístup LH	Prístup OP
Obhospodarovanie lesov	environmentálne priaznivé hospodárenie založené na troch pilieroch – ekonomickom, ekologickom a sociálnom	regulatívna ochrana druhov a území, obmedzovaním činnosti v chránených územiach systémom zákazov a súhlasov, pričom akceptuje len prírodné procesy
Ochrana biodiverzity	uplatňovaním zásad trvalo udržateľného obhospodarovania lesov je zabezpečená prirodzená biodiverzita, vzťah medzi produkciou dreva a zvyšovaním biodiverzity môže, ale nemusí byť konkurenčný	zachovanie a ochrana biodiverzity je nadradená nad všetky ekonomické a sociálne ciele, LH je hrozbou pre ochranu biodiverzity
Zabezpečenie ekosystémových služieb	efektívna produkcia dreva, ale aj ciele zabezpečovanie ďalších verejných záujmov v lesoch	ekosystémové služby poskytujú lesné ekosystémy ako prírodný kapitál
Uplatňovanie vlastníckych práv	vlastníci a obhospodarovatelia lesa vyžadujú zabezpečenie rešpektovania ich práv k lesným pozemkom a úžitkom lesa	vyžaduje sa čo najvyššia ochrana lesných ekosystémov bez ohľadu na vlastníkov a ich práva
Nature of conflict	Approach LH	Approach OP
Forest management	environmentally friendly management based on three pillars – economic, environmental and social	regulatory protection of species and territories, limiting activities in protected areas enforced by a system of prohibitions and approvals, while accepting only natural processes
Biodiversity conservation	natural biodiversity is ensured by applying the principles of sustainable forest management, the relationship between wood production and biodiversity conservation may or may not be competitive	biodiversity conservation is superior to all economic and social objectives, LH is a threat to biodiversity conservation
Ensuring of ecosystem services	efficient wood production, but also securing of other public interests in forests	ecosystem services provide forest ecosystems as a natural capital
Ownership rights enforcement	forest owners and managers require ensuring and respect of their rights to forest land and benefits	the highest protection of forest ecosystems is required regardless of owners and their rights

ňovanie konfliktu je možné a potrebné ovplyvňovať najmä cez nástroje zamerané na procesy a vzťahy (obr. 1).

Návrh využiteľného mixu politických nástrojov

Súbor politických nástrojov existujúcich v LH a OP poskytuje dostatočný priestor pre zmiernenie konfliktov pri využívaní produkcie dreva v CHÚ. Nemá zmysel vytvárať nové typy nástrojov, nakoľko je to neekonomické a vyžaduje to množstvo kapacít a času. Preto náš alternatívny návrh je založený na tom, že je potrebné zdokonaľiť implementáciu súčasných – teda vytvoriť vhodnejší mix nástrojov. Popri existujúcich a už využívaných nástrojoch (regulačné, ekonomické, inštitucionálne a dobrovoľné) je potrebné viac presadiť aj ďalšie typy nástrojov – veda a výskum, osveta, poradenstvo, vzdelávanie, územné plánovanie, governancia a participácia. Všeobecne sa v zahraničí uplatňujú viac dobrovoľné a motivačné nástroje, ktoré sa osvedčujú pri hľadaní prijateľného riešenia na zmiernenie konfliktov.

Nástrojový mix sa volí na základe stupňa, v ktorom sa konflikt nachádza. Rozhodujúce je, či konflikt vníma len jedna strana, alebo obe. V prvej fáze je potrebné sa viac zamerať na tú stranu konfliktu, ktorá ho považuje za významnejšiu. V neskoršej je potrebné voľiť nástrojový mix zameraný na obidve strany, pričom sa môžu nástroje pre jednotlivé strany aj líšiť.

Rôzne nástroje sú určené na krátkodobé riešenie – zmiernenie konfliktu, a rôzne na dlhodobé riešenie – predchádzanie vzniku konfliktov. Informačné a komunikačné nástroje majú ovplyvňovať vzťahy a zdokonaľovaním uplatňovania formálnych a inštitucionálnych nástrojov je možné ovplyvniť procesy (tab. 4).

Uplatnenie navrhnutého nástrojového mixu by malo priniesť zlepšenie vo vzťahoch a procesoch ovplyvňujúcich konflikt medzi LH a OP. Vážnosť konfliktu je v prípade Slovenska vnímaná rovnako obidvoma stranami, pozornosť je preto potrebné zamerať vyvážené na ciele LH aj OP. Z krátkodobého hľadiska môžu teoreticky nastať nasledovné situácie:

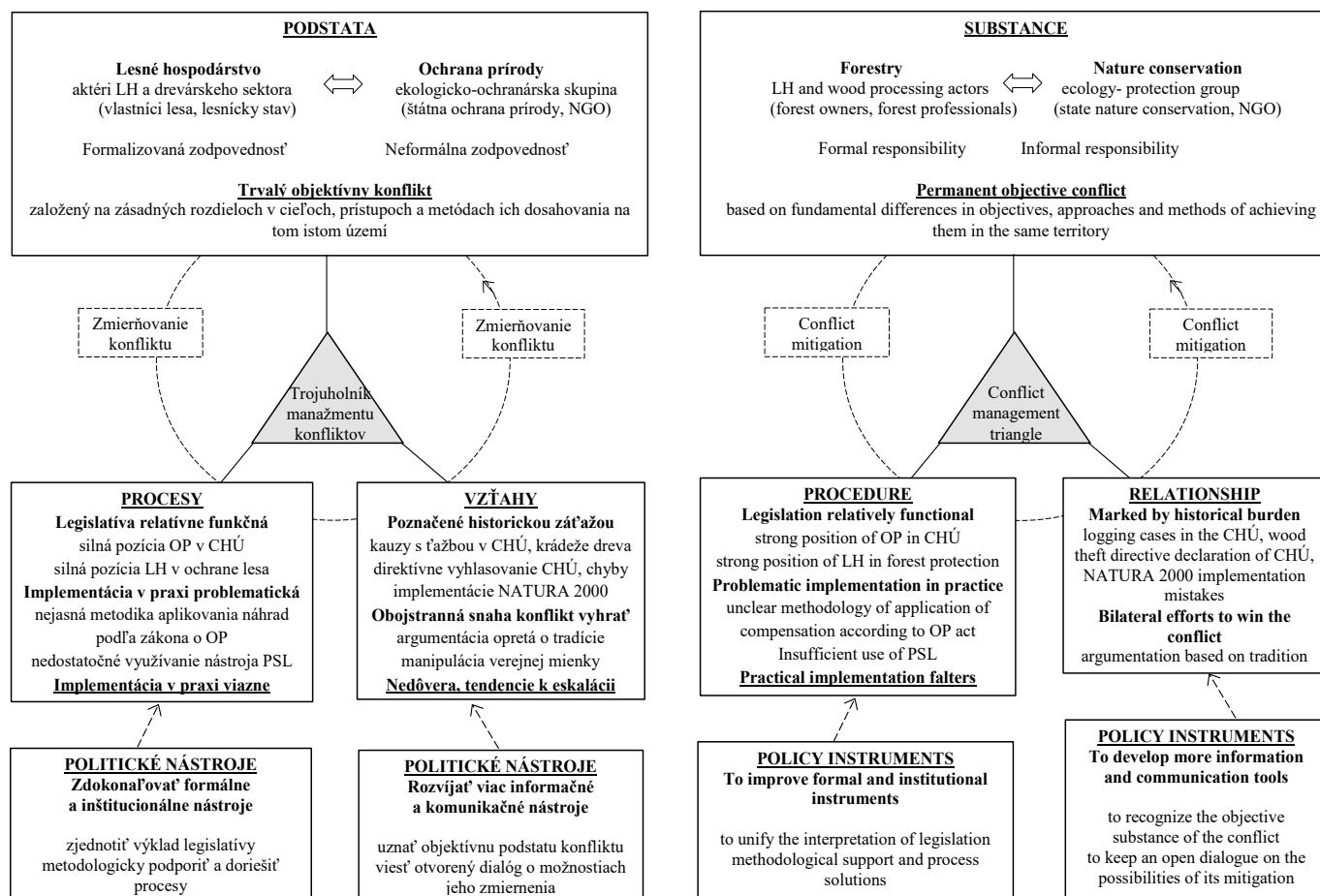
- Obe strany získajú, ide o tzv. win-win situáciu, ktorú je možné dosiahnuť pomocou mediátora. Mediátor by mal byť obomi aktérmi akceptovateľná autorita, ktorá pomôže LH a OP nájsť riešenie vhodné pre obidve strany. Nástrojom sú spoločne akceptované stratégie a dokumenty týkajúce sa ďalšieho využívania územia (územné plány, plány manažmentu CHÚ, Programy starostlivosti o lesy), ďalej obojstranne výhodné dobrovoľné záväzky a zmluvy.
- Krajným jednostranným riešením v prospech OP by bol napríklad nový systém riadenia CHÚ, kde by sa rozdelili kompetencie aj zodpovednosť napríklad podľa SOP. LH by prevzalo 1-2. SOP, 3. SOP a vyššie by boli v kompetencii Ministerstva životného prostredia.

Obr. 1.

Koncepcný model využitia politických nástrojov na zmiernenie konfliktov LH a OP v podmienkach Slovenska

Fig. 1.

Conceptual model of the use of policy instruments to mitigate conflicts between forestry (LH) and nature conservation (OP) in Slovakia

Tab. 3.

Príklady nástrojov na zmiernenie konfliktov záujmových skupín LH a OP v CHÚ

Examples of instruments for conflicts of interest mitigation between groups of forestry (LH) and nature conservation (OP) in protected areas (CHÚ)

Mix implementovaných nástrojov				
	Regulačné	Ekonomické	Informačné/Inštitucionálne	Dobrovoľné
Česká republika	Zákon o ŽP, Zákon o lesoch, Náhrady za obmedzenia a príspevky definované v zákone o OP, Zákon o slobodnom prístupe k informáciám o ŽP, EUTR, Zákon o LRM	Kompenzácie, Platby za vyňatie, Národné dotačné programy a služby (MŽP, MZe), Projekty a programy EÚ, Povinné platby štátu pre malých vlastníkov lesa (PSL, OLH), Meliorácie, Daňové zvýhodnenia pre ochranné, účelové, imisné lesy	Agentúra OP a krajiny, Info inštitúcií OP, Samospráva a štátna správa, Poradenstvo LH	Nadácie, Certifikácia, Združenia, NGO, Regionálne značky (napr. Národný park Šumava)
Francúzsko	Komplexný zákonník ŽP (OP v častiach Krajina a Fauna a flóra), Osobitne zákony o lesoch, o horách, o krajine, EUTR	Žiadna povinná kompenzácia, povolené sú komerčné aktivity v CHÚ (aj LH), Fondy NGO, Sponzori, Národné a EÚ dotácie, Daňové zvýhodnenia záväzkom k TUOL, Projektové opatrenia	V CHÚ existuje <i>Zoskupenie verejného záujmu</i> (aj aktéri z LH), ktoré formuje tzv. <i>Chartu</i> , kde sú podmienky na dosiahnutie cieľov OP zlučiteľné s cieľmi LH	Dobrovoľné dohody so štátnou správou na základe Charty, Certifikácia, Združenia, NGO
Nemecko	Spolkový zákon o OP, Manažment CHÚ zabezpečený trvalým predpisom na štátnej pôde, EUTR	Kúpa a prenájom pozemkov, Kompenzácie, Projekty a programy EÚ, Dotácie z federálnej a krajinskej úrovne, Sponzorstvo	Federálna agentúra pre OP poskytuje vedecké poradenstvo spolковой vláde, Informačné aktivity manažmentu CHÚ, Kritériá a štandardy pre národné parky	Zmluvy o OP vo verejnom záujme na čas určitý, Certifikácia, Združenia, NGO
Poľsko	Zákon o OP, nariadenia vlády o NP, Nariadenia samosprávy, Zákon o ochrane ŽP, Zákon o informáciách o ŽP	Projekty a programy EÚ, Žiadna povinná kompenzácia	Programy starostlivosti CHÚ, Info inštitúcií OP, PSL s návrhom CHÚ	Certifikácia, Združenia, NGO
Rakúsko	Spolkové zákony OP, Federálny zákon o lesoch, EUTR	Kúpa pozemkov, Krajinské a federálne dotácie, Kompenzácie, Zmluvné platby	Fórum NP (všetci aktéri), Poradenstvo, Metodiky výpočtu kompenzácií a príklady zmlúv	Dobrovoľné záväzky a zmluvy, Certifikácia, Združenia, NGO
Slovensko	Zákon o OP, Zákon o lesoch, nariadenia vlády, Zákon o slobodnom prístupe k informáciám o ŽP, EUTR, Zákon o LRM	Kúpa, zámena a nájom pozemkov, Zmluvné platby, Kompenzácie, Projekty a programy EÚ, Daňové zvýhodnenia pre ochranné, účelové lesy	Programy starostlivosti CHÚ, Info inštitúcií OP, Poradenstvo LH, PSL, OLH	Združenia, NGO, Súkromné CHÚ, certifikácia
Švajčiarsko	OP vo federálnej ústave, Zákony kantónov, federálny Zákon o OP a kultúrneho dedičstva, Vyhlášky o parkoch národného významu, Zmluva o CHÚ	Finančná podpora, Zabezpečené záruky financovania z vlastných zdrojov, Dotácie federálnej vlády a kantónov	Federálny úrad životného prostredia, CHÚ je záväzok obyvateľov a miestnych orgánov, Desaťročný plán riadenia zabezpečuje fungovanie CHÚ	Dobrovoľné záväzky, Participácia pri naplňovaní, vyhlásení a fungovaní CHÚ, Značka parku, Charta parku

MŽP – Ministerstvo životného prostredia
 MZe – Ministerstvo pôdohospodárstva
 EUTR – Nariadenie EÚ o obchode s drevom
 OLH – Odborný lesný hospodár
 PSL – Plán starostlivosti o les
 NGO – mimovládna organizácia
 LRM – lesný reprodukčný materiál
 EÚ – Európska únia

Pokračovanie**Tab. 3.**

Príklady nástrojov na zmiernenie konfliktov záujmových skupín LH a OP v CHÚ

Examples of instruments for conflicts of interest mitigation between groups of forestry (LH) and nature conservation (OP) in protected areas (CHÚ)

Mix of implemented tools				
	Regulatory	Financial	Information/Institutional	Voluntary
Czech Republic	Environmental Law (OP Act), The Forest Act, Compensation for restrictions defined in the OP Act, Act on Free Access to Environmental Information, EUTR, Act on forest reproduction material	Compensation, National grant programs (MoE, MoA), EU projects and programs, Mandatory payments by the state for small forest owners (PSL, OLH), Ameliorations, Tax benefits for protective, special-purpose, and air pollution forests	Nature Conservation Agency, OP Institutions Info, Municipalities and state administration, Consultancy for LH	Foundation, Certification, Associations NGO, Regional brands (e.g. National Park Šumava)
France	Comprehensive Environmental Code (OP in the sections Landscape and Fauna and Flora), Special laws on forests, mountains, land, EUTR	No compulsory compensation, commercial activities in CHÚ and LH are allowed, NGO funds, Sponsors, National and EU subsidies, Tax benefits by the obligation to SFM, Project measures	In CHÚ there is a Public Interest Group (included LH actors), which forms the so-called Charta, where the conditions for achieving the objectives of the OP are compatible with the objectives of LH	Voluntary agreements with state administration on the basis of the Charta, Certification, Associations, NGOs
Germany	Federal Law on OP, Management of protected areas ensured by permanent regulation on state land, EUTR	Purchase and lease of land, Compensation, EU projects and programs, Federal and country subsidies, Sponsorship	The Federal OP Agency provides scientific advice to the Federal Government, Information activities of the CHÚ management, Criteria and Standards for National Parks	Public Contracts for Public Interest, Certification, Associations, NGOs
Poland	OP Act, Government Order on National Parks, Self-government regulations, OP Act, Environmental Information Act	EU projects and programs, No compulsory compensation	CHÚ management programs, OP Institutions Info, PSL with the proposal of CHÚ	Certification, Associations, NGOs
Austria	Federal law OP, The Federal Forest Law, EUTR	Land purchase, Regional and federal subsidies, Compensation, Contract payments	National Park Forum (all actors), Consultancy, Calculation methodologies and contract examples	Voluntary commitments and contracts, Certification, Associations, NGOs
Slovakia	OP Act, Forest Act, Government Orders, Act on Free Access to Environmental Information, EUTR, Act on forest reproduction material	Law Purchase, Replacement and Lease of Land, Contractual payments, Compensation EU projects and programs, Tax benefits for protective and special-purpose forests	CHÚ management programs, OP Institutions Info, Consultancy, PSL, OLH	Private CHÚ, Certification, Associations, NGOs
Switzerland	OP in the Federal Constitution, Canton Laws, Federal OP and Cultural Heritage Act National Parks Decrees, CHÚ Agreement	Financial support, Secured guarantees of financing from own resources, subsidies from the Federal Government and the Cantons	Federal Environmental Office, CHÚ is a voluntary commitments of residents and local authorities, 10 years management plan, which secures CHÚ declaration and functioning	Voluntary commitments, Participation, National park brand, Charta CHÚ

MoA – Ministry of Agriculture

MoE – Ministry of Environment

EUTR – European Union (EU) Timber Trade directive

OLH – Professional forest manager

PSL – Forest management plan

NGO – non-governmental organisation

SFM – sustainable forest management

- Krajným jednostranným riešením v prospech LH by bolo kritické prehodnotenie siete CHÚ, s osobitným dôrazom na striktné dodržanie princípu dobrovolnosti pri vyhlasovaní CHÚ a dojednávaní miery obmedzenia vlastníckych práv.
- Kompromisné riešenie, keď ustúpia obidve strany, je najmenej vhodné, obe strany sú nespokojné, ale z celospoločenského hľadiska je najvhodnejšie a v súčasnosti najreálnejšie. Dosiagnúť by sa dalo cez participatívne riadenie súčasných a vyhlasovanie nových CHÚ prostredníctvom spoločných programov (napr. Charty CHÚ).
- Konečným strategickým cieľom by ale malo byť win-win riešenie, ku ktorému je potrebné prepracovať sa postupne využívaním dlhodobých politických nástrojov. Ovlivňovať vzťahy pôsobením na verejnú mienku, najmä na budúce generácie cez vzdelávanie a lesnú pedagogiku je dlhodobým cieľom v predchádzaní vzniku konfliktov. Lepšia informovanosť, osveta a informačné kampane o výsledkoch vedy a výskumu, participatívne plánovanie územia a prijatie konkrétnych krokov a aktivít k naplneniu cieľov Agendy 2030 majú za úlohu predchádzať vzniku konfliktných situácií v budúcnosti.

ZÁVER

Navrhnutý koncepčný model politických nástrojov na zmiernenie konfliktov produkcie dreva v CHÚ sa zameriava na procesy a vzťahy. Zámerom mixu navrhovaných politických nástrojov je odblokovať produkčný potenciál lesov v CHÚ pre ciele zelenej ekonomiky.

Podakovanie:

Táto práca bola podporená z projektu „Výskum a vývoj pre inovácie a podporu konkurencieschopnosti lesníckeho sektora“, financovaného z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301) a Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmlúv č. APVV 15-0715 a č. APVV-17-0232.

LITERATÚRA

- ANDRICI A., NICHIFOREL L., SCRIBAN R. 2017. The harmonization of Natura 2000 plans with forest management planning: what impacts, what solutions. In: 4th edition of the Integrated Management of Environmental Resources Conference. Suceava, November 3-4th 2017. Book of abstracts. Suceava, Romania, Editura Universitatii “Stefan Cel Mare”: 10.
- BERGSENG E., VATN A. 2009. Why protection of biodiversity creates conflict – Some evidence from the Nordic countries. *Journal of Forest Economics*, 15 (3): 147–165. DOI: 10.1016/j.jfe.2008.04.002
- BEZÁK P., MEDERLY P., IZAKOVIČOVÁ Z., ŠPULEROVÁ J., SCHLEYER C. 2017. Divergence and conflicts in landscape planning across spatial scales in Slovakia: An opportunity for an ecosystem services-based approach? *International journal of biodiversity science, ecosystem services and management, Special Issue: Ecosystem Services Nexus Thinking*, 13 (2): 119–135
- CORBIN J., STRAUSS A. 2008. Basics of qualitative research. Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks, CA, Sage Publications: 465 s.
- DOBŠINSKÁ Z., ŠÁLKA J. 2009. Vzťahy lesníctva a ochrany prírody na Slovensku v kontexte prístupu advokačných koalícií. *Politologický časopis*, 16 (4): 309–334.
- GLÜCK P. 2002. Politik und Raumplanung. Studienunterlagen. Wien, BOKU: 265 s.
- KONÔPKA J. 2008. Lesníctvo a ochrana prírody. *Les & letokruhy* (3). [online], [cit. 2019-10-27]. Dostupné na/Available on: <<http://www.lesmedium.sk/casopis-letokruhy/2008/letokruhy-2008-03/lesnictvo-a-ochrana-prirody>>
- KROTT M. 2001. Politikfeldanalyse: Forstwirtschaft: Eine Einführung für Studium und Praxis. Berlin, Parey: 254 s.

Tab. 4.

Mix politických nástrojov na zmiernenie konfliktov záujmových skupín LH a OP v chránených územiach
 Mix of policy instruments to mitigate conflicts between LH and OP interest groups in protected areas

Krátkodobé nástroje zamerané na procesy	Dlhodobé nástroje zamerané na vzťahy
Dobrovoľné záväzky Poradenstvo a mediácia Participatívne riadenie CHÚ	Vzdelávanie, osveta, veda a výskum Územné plánovanie regiónov na princípoch Zelenej ekonomiky a Agendy 2030
Short-term process-oriented instruments	Long-term relationship-oriented instruments
Voluntary commitments Consultancy and mediation Participatory management in CHÚ	Education, PR, science and research Spatial planning of the regions on the Green Economy and Agenda 2030 principles

- KUSÁ D. 2006. Riešenie konfliktov. Bratislava, ESF-ERUAL: 54 s.
- MORAVČÍK M. 2012. Lesnícky pohľad a manažment lesov v chránených územiach. *Les & letokruhy* (11). [online], [cit. 2017-10-27]. Dostupné na/Available on : <http://www.lesmedium.sk/casopis-letokruhy/2012/letokruhy-2012-11/lesnicky-pohlad-a-manazment-lesov-v-chranenych-uzemiach>
- SARVAŠOVÁ Z., ŠÁLKA J., DOBŠINSKÁ Z. 2013. Mechanism of cross-sectoral coordination between nature protection and forestry in the Natura 2000 formulation process in Slovakia. *Journal of Environmental Management*, 127: 65–72. DOI: 10.1016/j.jenvman.2012.06.005
- SARVAŠOVÁ Z., ALI T., ĐORĐEVIĆ I., LUKMINE D., QUIROGA S., SUÁREZ C., HRIB M., RONDEUX J., MANTZANAS K.T., FRANZ K. 2017. Natura 2000 payments for private forest owners in Rural Development Programmes 2007–2013 – a comparative view. *Forest Policy and Economics*, 99: 123–135. DOI: 10.1016/j.forpol.2017.08.019
- SCHÄFERS B. 1998. *Grundbegriffe der Soziologie*. Opladen, Leske + Budrich: 464 s.
- SCHULZ T., KRUMM F., BÜCKING W., FRANK G., KRAUS D., LIER M., LOVRIC M., MAATEN-THEUNISSEN M. VAN DER, PAILLET Y., PARVIAINEN J., VACCHIANO G., VANDEKERKHOVE K. 2014. Comparison of integrative nature conservation in forest policy in Europe: a qualitative pilot study of institutional determinants. *Biodiversity and Conservation*, 23: 3425–3450. DOI: 10.1007/s10531-014-0817-0
- SPIELMANN M., BÜCKING W., QUADT V., KRUMM F. 2013. Integration of nature protection in forest policy in Baden-Württemberg (Germany). INTEGRATE Country Report. Freiburg, EFICIENT-OEF. 66 s. Dostupné na/Available on: <https://www.efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/projects/badenwuerttemberg.pdf>
- ŠÁLKA J. 2008. Vzťah lesného hospodárstva a ochrany prírody. In: Kazda, R. (ed.): *Alternatívy rozvoja lesného hospodárstva*. Bratislava, Konzervatívny Inštitút Milana Rastislava Štefánika: 142–155.
- ŠÁLKA J., DOBŠINSKÁ Z., SARVAŠOVÁ Z., ŠTÉRBOVÁ M., PALUŠ H. 2017. *Lesnícka politika*. Zvolen, Technická univerzita vo Zvolene: 275 s.
- ŠTÉRBOVÁ M., SARVAŠOVÁ Z. 2018. Identifikácia hlavných typov konfliktov pri využívaní produkcie lesov v chránených územiach. In: Kunca, A. (ed.): *Aktuálne problémy v ochrane lesa 2018*. Zborník referátov z 27. ročníka medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala 1. a 2. februára 2018 v Novom Smokovci. Zvolen, NLC: 22–27.
- WALKER G.B., DANIELS S.E. 1997. Foundations of natural resource conflict: conflict theory and public policy. In: Solberg, B., Miina, S. (eds.): *Conflict management and public participation in land management*. Proceedings of the international conference, Joensuu, Finland, 17–19 June 1996. Joensuu, European Forest Institute: 13–37. EFI proceedings, 14.
- WINKEL G., SOTIROV M. 2011. An obituary for national forest programmes? Analyzing and learning from the strategic use of “new modes of governance” in Germany and Bulgaria. *Forest Policy and Economics*, 13 (2):143–154. DOI: 10.1016/j.forpol.2010.06.005
- Zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny. Národná rada Slovenskej republiky [online]. [cit. 2019-09-30]. Dostupné na/Available on: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-543>
- Zelená správa. 2019. *Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2018* [online]. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej Republiky: 40 s. [cit. 2019-12-06]. Dostupné na/Available on: <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=123&id=14927>

HOW TO MITIGATE A CONFLICT MANAGEMENT OF THE WOOD PRODUCTION IN THE PROTECTED AREAS OF SLOVAKIA?

SUMMARY

In the national system of protected areas (9 national parks and their protection zones, 14 protected landscape areas and 703 small-scale protected areas) 40% of Slovakian forests are located. And almost 49% of Slovak forests are in the NATURA 2000 network. After overlapping the national and European systems, almost 63% of Slovakia's forests belong to one or more categories of protected areas with restrictions on forest management (Table 1). These restrictions lead to conflicts in the use of forests in the protected area between forestry (LH) and nature conservation (OP) interests groups.

The aim of the paper is to identify the main conflicts between LH and OP interest groups according to the theory of conflicts/conflict theory and propose a model for mitigating these conflicts. The main conflicts between LH and OP actors arise from different basic value priorities. Different approaches are promoted by representatives of forestry actors on forest management, biodiversity protection, forest ecosystem services and property rights (Table 2). Existing limits or barriers for utilization of the production potential of forests in protected areas of the Slovak Republic are a consequence or result of legislative, production, environmental, technical and social conditions. Their combined effect leads to a change in management activities, which may lead, inter alia, to neglecting measures aimed to promoting the resilient potential and ecological stability of forests, which are necessary, in addition to production forest functions, to fulfilling of the ecological and social functions of forests, particularly in relation to green economy objectives. Conflicts arising from different values of actors within the forest sector and representatives of environmental sectors are solved by the state intervention through the public policy instruments. Balancing LH and OP relations in order to preserve the interests of individual actors and their coalitions is an important problem of the current direction of forestry at the global and European level. Based on an analysis of examples from abroad with the national ones (Table 3), we have selected policy instruments that help to mitigate conflicts between LH and OP interest group in protected areas. Despite the fact that conflict between LH and OP of in the question of use of wood-producing function of forests in protected areas is permanent, the main objective is not to solve it, but to mitigate it through the mix of policy instruments and measures. By evaluating the individual dimensions of the progressive triangle of conflict management, we concluded that conflict mitigation can and should be influenced in particular through the policy instruments focused on processes and relationships (Figure 1). The mix of policy instruments that already exist in forest sector and nature protection provides sufficient way for managing conflicts in the use of timber production in protected areas. There is no need to create new types of instruments, since it is uneconomical and requires a lot of capacity and time. Therefore, our alternative design is based on more efficient implementation of the existing solution in sense of creation a more appropriate mix of instruments. In addition to existing and already used instruments (regulatory, economic, institutional and voluntary), other types of them – science and research, education, counselling, education, spatial planning, governance and participation – need to be further promoted and implemented (Table 4).

The proposed conceptual model of policy instruments to mitigate conflicts in timber production in protected areas focuses on processes and relationships between LH and OP interest groups that will lead to better utilization of the production potential of forests in protected areas for aiming the objectives of the green economy.

Zasláno/Received: 12. 11. 2019

Přijato do tisku/Accepted: 07. 02. 2020

